Voor een krachtige raad

OP JE SCHERPST

DEMOCRATIE in actie

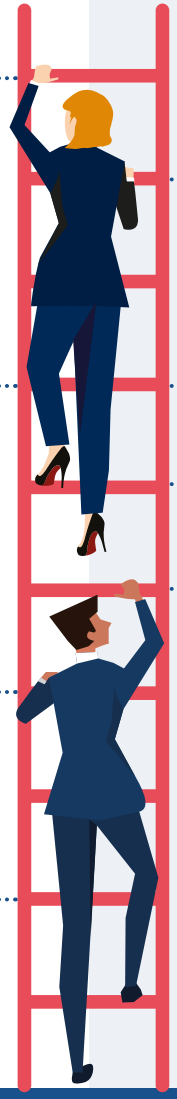
INSTRUMENTEN

CONTROLEREN

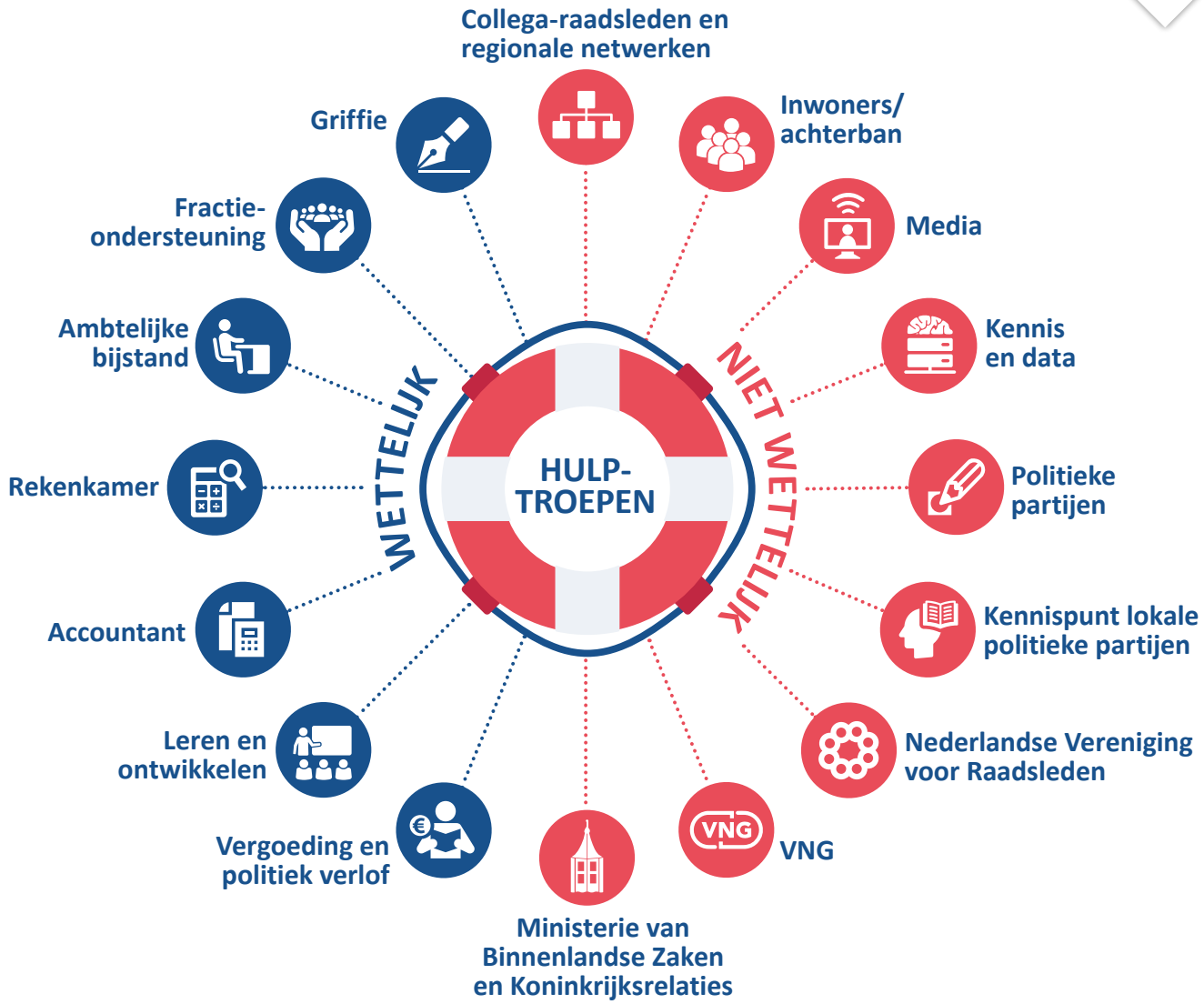
- Raadsonderzoek of -enquête
- Interpellatie-debat
- Schriftelijke vragen
- Mondelinge vragen

KADERSTELLEN

- Initiatiefrecht
- Budgetrecht
- Amendement
- Motie

ONDERSTEUNING

Ken je instrumenten → Gebruik je ondersteuning → Zet het effectief in

Instrumenten

CONTROLEREN

De gemeenteraad heeft als hoofd van het gemeentebestuur een controlerende functie. Hij controleert of het beleid en bestuur van de burgemeester en wethouders overeenkomen met de opvattingen van de raad.

Om de controlerende taak uit te voeren, heeft de gemeenteraad verschillende bevoegdheden. Deze zijn vastgelegd in de gemeentewet. Zie hieronder drie belangrijke controlerende instrumenten.

CONTROLERENDE INSTRUMENTEN

> RAADSONDERZOEK OF – ENQUÊTE

WAT IS HET? De gemeenteraad kan met een raadsonderzoek of -enquête een onderzoek instellen om het beleid en bestuur van het college en de burgemeester te evalueren. Een of meer gemeenteraadsleden kunnen hiervoor het initiatief nemen.

HOE WERKT HET? Het onderzoek wordt uitgevoerd door een raadscommissie die bestaat uit leden van de raad. Zij zijn bevoegd om ten behoeve van het onderzoek in openbare verhoren getuigen en deskundigen te horen.

WANNEER ZET JE HET IN? Het raadsonderzoek is een ''zwaar'' instrument vanwege de arbeidsintensiteit en de mogelijke consequenties. Zet het in als instrument als je dat als raad echt nodig acht om je controlerende taak uit te kunnen voeren.

> INTERPELLATIEDEBAT

WAT IS HET? Elk raadslid heeft de bevoegdheid om te debatteren met het college over een onderwerp dat niet op de agenda van de raadsvergadering staat. Zo kan een raadslid een actueel onderwerp aan de orde stellen.

HOE WERKT HET? Een raadslid moet vooraf een verzoek indienen en de raad om verlof vragen om het debat te mogen voeren. De regels omtrent het verlof zijn door de raad zelf opgesteld.

WANNEER ZET JE HET IN? Wanneer je dat als raadslid nodig acht om je controlerende taak uit te kunnen voeren.

> SCHRIFTELIJKE EN MONDELINGE VRAGEN

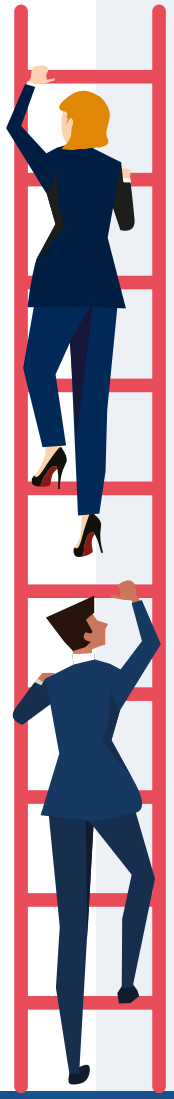
WAT IS HET? Elk raadslid kan in of buiten de raadsvergaderingen om vragen stellen aan de burgemeester en het college. Het college en de burgemeester geven mondeling of schriftelijk antwoord.

HOE WERKT HET? Een raadslid mag schriftelijke vragen ten alle tijden stellen en de mondelinge vragen kunnen in de raadsvergadering gesteld worden.

WANNEER ZET JE HET IN? Wanneer je als raadslid meer informatie nodig hebt om je controlerende taak uit te kunnen voeren.

Meer weten

Zie de e-learning rollen & instrumenten van de raad en het onderzoek om de controle van de raad van Peters, K. & Castenmiller, P.

KADERSTELLEN

De gemeenteraad mag het college en de burgemeester binden aan uitgangspunten voor de richting van het gemeentelijk beleid en bestuur. De raad bepaalt per beleidspunt zelf hoe deze kaders worden vormgegeven en stelt de kaders vast wanneer hij dat nodig acht. Hiermee geeft hij uiting aan zijn positie als hoofd van het gemeentebestuur: de raad als algemeen bestuur naast het college als dagelijks bestuur van de gemeente.

De gemeenteraad kan kaders stellen door het doen van richtinggevende uitspraken (in de vorm van moties), het sluiten van akkoorden en het vaststellen van verordeningen en de begroting.

KADERSTELLENDE INSTRUMENTEN

> INITIATIEFRECHT

WAT IS HET? Elk raadslid heeft de bevoegdheid om een voorstel voor een verordening of een ander voorstel aan te bieden ter behandeling door de raad.

HOE WERKT HET? Raadsleden kunnen een (schriftelijk) voorstel via de griffier op de raadsagenda laten plaatsen.

WANNEER ZET JE HET IN? Wanneer je het als raadslid nodig acht om je kaderstellende taken uit te voeren.

> BUDGETRECHT OF BEGROTINGSRECHT

WAT IS HET? Ieder raadslid heeft de bevoegdheid om jaarlijks te bepalen voor welke doelen en tot welke bedragen geld beschikbaar wordt gesteld en hoe deze uitgaven gefinancierd moeten worden.

HOE WERKT HET? Het college doet een voorstel voor de begroting en deze kan de raad vaststellen, als hij het ermee eens is.

WANNEER ZET JE HET IN? Ieder jaar in oktober/november voorafgaand aan het begrotingsjaar, bij de voorjaars- en najaarsnota en de vaststelling van de jaarrekening. Ook zet je het in bij alle voorstellen waarvoor nog geen bedragen zijn opgenomen in de begroting.

> AMENDEMENT

WAT IS HET? Een amendement is een voorstel tot wijziging van een concept-verordening of concept-besluit. Ieder raadslid heeft de bevoegdheid om een voorstel tot wijziging te doen.

HOE WERKT HET? Het voorstel tot wijziging van een concept-verordening of concept-beslissing moet op de agenda van de raad worden gezet en door de raad worden behandeld.

WANNEER ZET JE HET IN? Als de concept-verordening of concept-beslissing ter beraadslaging of besluitvorming voorligt aan de raad en je als raadslid hierin iets wilt wijzigen.

> MOTIE

WAT IS HET? Een motie is een uitspraak van de raad, op voorstel van één of meer raadsleden, waarmee hij het college en de burgemeester wil bewegen om het beleid en het bestuur in een bepaalde richting te sturen.

HOE WERKT HET? Er moet een schriftelijke conceptuitspraak opgesteld worden die tijdens de raadsvergadering in stemming wordt gebracht.

WANNEER ZET JE HET IN? Het kan worden ingezet ten aanzien van ieder denkbaar onderwerp dat op de agenda staat of dat de raad op de agenda wil brengen en waarbij een motie nodig wordt geacht.

Griffie

Wat is de griffie?

> De griffie is de eerste ondersteuner van de raad en wordt geleid door de griffier.
> De griffier adviseert de gemeenteraad en individuele raadsleden over de werkwijze van de raad, het instrumentarium van de raad en over ontwikkelingen binnen het lokale bestuur.
> Daarnaast ondersteunt de griffie de raad bij de uitvoering van zijn volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controleren taken.
> Ook behartigt de griffier de belangen van de gemeenteraad. De griffier is de eerste contactpersoon tussen de gemeenteraad en het college, ambtelijke organisatie en externe partners. Ook kan de griffie helpen met de communicatie naar burgers toe en in de regio.
> De taken van de griffie neem je op in een instructie. Iedere gemeenteraad geeft op eigen wijze invulling aan de instructie, zodat de werkzaamheden van de griffie aansluiten bij de wijze waarop de gemeenteraad zijn taak wil uitvoeren. De VNG heeft hiervoor een modelverordening opgesteld.

Meer weten?

> Meer weten? Bekijk dan het filmpje de griffier als rechterhand van de raad.

Werkgeverschap als raad

> Het is belangrijk om goed te investeren in je griffie. Als werkgever van de griffie bepaal je als gemeenteraad zelf hoeveel budget je vrijmaakt.
> Als gemeenteraad kun je besluiten een werkgeverscommissie in te stellen. Een commissie die nadenkt over en toeziet op de taak als werkgever van de griffie. Zie hier het modelbesluit voor de instelling van de werkgeverscommissie.
> Ook biedt de Nederlandse Vereniging van Griffiers in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden trainingen voor werkgeverscommissies aan. Leer op deze manier meer over hoe je als raad kunt investeren in de griffie.
> Meer weten over het werkgeverschap? Zie dan het rapport De raad als werkgever van de griffier.
Zie ook De tien treden voor goed werkgeverschap.

Je griffie versterken

> Een goede onafhankelijke ondersteuning is belangrijk voor het goed functioneren van de lokale democratie. De deskundigheid hiervoor is samengebracht bij de griffie.
> Voor meer strategische ondersteuning van de gemeenteraad is het wenselijk dat de gemeenteraad over een raadsadviseur en/of commissiegriffier beschikt. Zij kunnen je adviseren over specifieke onderwerpen.
> Ook is het wenselijk om een communicatieadviseur aan te stellen. De adviseur kan helpen bij het opstellen van een raadscommunicatieplan en het werk van de raad zichtbaar maken.

Goede voorbeelden

De gemeente Capelle aan den IJssel heeft een onderzoek gedaan naar de mening van inwoners over de raadscommunicatie. Maak je gemeenteraad zichtbaar en investeer in je griffie.

Het versterken van je griffie kun je vastleggen in een organisatieverordening. Bekijk hoe de gemeente Dalfsen dit heeft gedaan.

Fractieondersteuning

Waar heb je recht op?

> De in de raad vertegenwoordigde groeperingen hebben volgens de gemeentewet recht op fractieondersteuning en ambtelijke bijstand.
Het is van groot belang voor de controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende rol dat gemeenteraden hiervan gebruik maken.

> De raad moet voor de ondersteuning van de fracties een verordening vaststellen. De verordening dient regels te bevatten over de besteding en verantwoording van de ondersteuning. De VNG heeft hiervoor een model-verordening opgesteld.

Wat weten we?

Met het budget voor fractieondersteuning wordt wisselend omgegaan. Vaak wordt dit geschrapt of wordt er vrijwillig vanaf gezien, is er sprake van ondersteuning in natura of is er een beperkt budget. Dat is zorgelijk. De wetgever gaat ervan uit dat gemeenteraden gebruikmaken van fractieondersteuning. Een krachtige raad investeert in zichzelf. Meer weten? Zie het **rapport van 'Staat van Bestuur'**.

Uit **recent onderzoek** blijkt dat er enorme verschillen tussen gemeenten bestaan in de hoogte van het budget voor fractieondersteuning. Het verschil kan onder meer verklaard worden door de verschillende gemeentegroottes. Uit dit onderzoek blijkt verder dat in meer dan 20% van de gemeenten geen budget voor fractieondersteuning wordt verstrekt.*)

Goede voorbeelden

Gemeente Fryske Marren
In deze gemeente is er een overzichtelijke lijst waar een fractie wel of niet het ondersteuningsbudget aan mag uitgeven.

Gemeente Amsterdam
Een vraagstuk voor gemeenten is hoe je het budget voor fractie-ondersteuning beheert. In Amsterdam hebben ze dit opgelost door alle fracties het budget voor fractieondersteuning via een stichting te laten beheren. Hiervoor hebben zij de gemeentelijke verordening aangepast.

Gemeente Utrecht
Deze gemeente heeft, naast de reguliere fractiebijdrage, voor een periode van drie jaar een aanvullend budget voor fractieondersteuning vrijgemaakt. Hiermee kunnen fracties medewerkers inzetten om de werkdruk van raadsleden te verlagen en de kwaliteit van het raadswerk te verhogen. Na drie jaar vindt er een evaluatie plaats. Meer weten? Zie de verordening van de gemeente.

Budget voor fractieondersteuning

Fractieondersteuning helpt je om het raadswerk te kunnen doen. Je mag hierbij als raad zelf de hoogte van het budget voor fractieondersteuning bepalen. Dit moet worden opgenomen in een verordening. Praat hier daarom, minstens een keer per raadsperiode, goed over met je mederaadsleden. In de eerste plaats dient dit budget voor de inzet van middelen voor ondersteuning bij de kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende taken van een fractie. Denk hierbij aan het inzetten van vrijwilligers en beroepskrachten, het laten doen van onderzoek, trainingsdagen en cursussen voor de fractie, of achterbanraadplegingen.
Budget voor fractieondersteuning mag niet worden uitgegeven aan verkiezingsbijeenkomsten, giften, leningen, betalingen aan de politieke partij, collectieve opleidingskosten en relatiegeschenken en cadeaus.*)

*) Bron: Hessels, W. (2018). Een raad zonder raadgevers? Ambtelijke bijstand en fractieondersteuning na de invoering van de wet dualisering gemeentebestuur.

Ambtelijke bijstand

Waar heb je recht op?

> Raadsleden hebben recht op bijstand. Dit staat in de gemeentewet.

> Het is voor de gemeenteraad wettelijk verplicht om een verordening op te stellen over ambtelijke bijstand.

> De VNG heeft hiervoor een modelverordening gemaakt. Deze modelverordening kan ook gebruikt worden voor afspraken over de fractieondersteuning.

> Door deze verordening is voor iedereen duidelijk wat voor een proces rond ambtelijke bijstand binnen jouw gemeente werkt. Wat zijn de voorwaarden voor het doen van een beroep op ambtelijke bijstand en moet ambtelijke bijstand bijvoorbeeld altijd via de griffier lopen? Praat hier regelmatig, in ieder geval op jaarbasis, over met je raad en kijk wat voor jullie werkt.

Meer weten

> Bekijk dit filmpje over het krijgen van toezegging.

Wat weten we?

Ondersteuning en toerusting

70% In 70% van de gemeenten doen raadsleden een beroep op ambtelijke bijstand. In driekwart van de gevallen gebeurt dit meerdere keren per jaar.

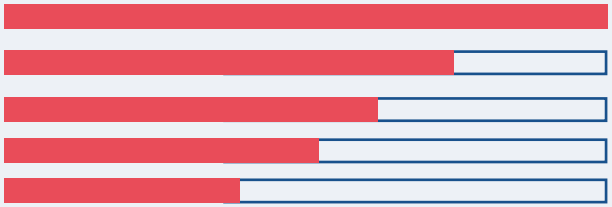
Bron: Staat van het Bestuur, 2018

Wat is ambtelijke bijstand?

> Als raadslid kan je gebruik maken van de ondersteuning, kennis en expertise van de ambtenaren van je gemeente.

> Ambtenaren kunnen je van achtergrondinformatie voorzien op een onderwerp en ze kunnen bijvoorbeeld helpen bij het opstellen van een initiatiefvoorstel of het schrijven van een amendement.

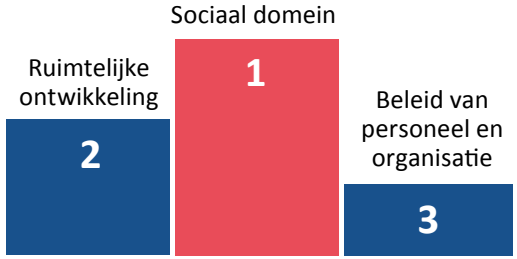
De top 5 manieren hoe dit beroep op ambtelijke bijstand tot stand kwam:

1. Verzoek aan de griffie
2. Via informele lijnen
3. Via een formeel verzoek
4. Via de gemeentesecretaris
5. Rechtstreeks contact

Bron: Overheid in Nederland, 2019

De meest voorkomende beleidsterreinen waarvoor een beroep op ambtelijke bijstand wordt gedaan:

Bron: Overheid in Nederland, 2019

Het volledige onderzoek is beschikbaar via deze link

Rekenkamer

Wat is de rekenkamer?

> Gemeenteraden zijn verplicht een rekenkamer of rekenkamercommissie in te stellen. Deze lokale rekenkamers en rekenkamercommissies onderzoeken de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur.

> Het is belangrijk om een actieve rekenkamer(commissie) te hebben en daarvoor voldoende budget beschikbaar te stellen. Rekenkameronderzoek is namelijk van groot belang bij de uitvoering van de kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraad.

> De rekenkamerrapportages bieden daarnaast een goed aanknopingspunt voor het afleggen van verantwoording door het gemeentebestuur naar de bevolking toe en je kunt als gemeenteraad samen leren van het verleden en verbeteringen doorvoeren.

Meer weten?

Bekijk deze video over de rekenkamer als hulptroep van de raad of dit filmpje over het belang van onafhankelijke rekenkamers. Ook kan de Nederlandse vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies in informatie voorzien.

Wat zijn de taken van de rekenkamer?

> De meeste rekenkamer(commissie)s stellen jaarlijks een onderzoeksprogramma vast. Dit stemmen zij af met de gemeenteraad.

> De rekenkamer(commissie) beslist vervolgens zelf welke onderzoeken zij precies uitvoert. Wel mag de gemeenteraad volgens de wet de rekenkamer(commissie) verzoeken om een bepaald onderzoek uit te voeren.

> Deze onderzoeken worden uiteindelijk gepresenteerd in de gemeenteraad. Het is aan de gemeenteraad zelf om iets te doen met de uitkomsten van het onderzoek.

Inspiratie

> In de handreiking 'good practice in de praktijk' van de NVRR vind je een aantal inspirerende praktijkvoorbeelden van rekenkamerwerk.

> Ook vind je op het in de e-learning rollen en instrumenten van de raad meer informatie over de rekenkamerfunctie.

> Bekijk ook de handreiking lokale rekenkamer en rekenkamerfunctie van de VNG.

Wist je dat

> Op dit moment ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer. Het voorstel beoogt een sluitend stelsel voor gedegen rekenkameronderzoek mogelijk te maken in elke gemeente. Daartoe worden gemeenten verplicht een onafhankelijke rekenkamer in te stellen, die alle waarborgen bevat voor een sterke positie.

> Ook heeft bureau Berenschot in 2019 op verzoek van het ministerie van BZK een rapport uitgebracht over de stand van zaken met betrekking tot lokale rekenkamers.

> Het college is zelf ook verplicht een doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek te doen. Dit kan je als raad helpen bij je controlerende taken.

Accountant

Controle door accountant

> De gemeenteraad heeft de belangrijke taak om de financiële kaders voor de gemeente vast te stellen en de financiën van de gemeente te controleren.

> De accountant helpt bij deze controle door elk jaar achteraf namens de gemeenteraad de jaarrekening te controleren. Door middel van de jaarrekening legt het college verantwoording af over de uitkomsten van de opgedragen taken. Het accountantsrapport is zo een belangrijk hulpmiddel bij het controleren van het college.

> De accountant beoordeelt of de jaarstukken een getrouw beeld van de (financiële) werkelijkheid geven. Daarmee verklaart de accountant dat de financiële vertaling van de gemeentelijke activiteiten correct is en dat zowel de exploitatierekening en de balans voldoet aan de wettelijke vereisten.

> Daarnaast beoordeelt de accountant in hoeverre het college binnen de door hogere regelgeving, lokale verordeningen en overige door de raad vastgestelde (financiële) kaders uitvoering heeft gegeven aan zijn taken (de rechtmatigheidstoets).

> Het aanstellen van de accountant is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de hele raad en een wettelijke verplichting.

Auditcommissie/ rekeningcommissie

> De gemeenteraad is opdrachtgever van de accountant. Zij kunnen een auditcommissie/rekeningcommissie instellen als gesprekspartner van de accountant.

> De commissie heeft de taak om contact te onderhouden met de accountant en de gemeenteraad te adviseren over onderwerpen die betrekking hebben op de accountant. Vaak bestaat de commissie uit financieel deskundigen vanuit of namens een fractie.

> Meer weten over het opdrachtgeverschap van de raad bij de accountantscontrole? Zie deze handleiding.

Tip

> Bezoek eens de digitale leeromgeving voor raadsleden. Hierop staat veel informatie over de financiën van de gemeente.

Inzicht in controle

De controle van de jaarrekening wordt door raadsleden vaak als specialistisch ervaren, maar is wel ontzettend belangrijk. Hoe kun je op een relatief makkelijke manier inzicht krijgen in de controle?

1. Denk als gemeenteraad gezamenlijk goed na over de eisen bij de aanbesteding van de accountantsdienstverlening. Dit helpt bij het vinden van een accountant die op dat moment goed past bij de gemeente.
2. Bespreek goed met elkaar hoe vaak de auditcommissie met de accountant overlegt over de kwaliteit van de administratieve organisatie, de interne controle en beheersing en het risicomanagement en hoe de auditcommissie rapporteert naar de gemeenteraad toe.
3. Bespreek de planning van de controle. Wanneer start de controle en wanneer ontvangt de gemeenteraad het rapport? De gemeenteraad moet uiterlijk op 15 juli in het jaar volgend op het boekjaar de jaarrekening vaststellen.
4. Vraag aan de wethouder hoe de interne financiële controle en beheersing en het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie geregeld is. De wethouder kan bijvoorbeeld een presentatie geven om op een laagdrempelige manier de gemeenteraad te informeren.
5. Nodig de accountant uit in de gemeenteraad om zijn belangrijkste bevindingen en mogelijke zorgen te delen. Zo krijg je op een laagdrempelige manier inzicht in de controle, de aandachtspunten en belangrijke ontwikkelingen.

Leren en ontwikkelen

Waar heb je recht op?

> Raadsleden hebben recht op goede ondersteuning en scholing.
> Als raad kan je besluiten om voor een goede scholing en ontwikkeling zowel een collectief als een persoonlijk opleidingsbudget vrij te maken.
Dit opleidingsbudget is ten behoeve van de functionele scholing van raadsleden en mag worden uitgegeven aan het leren en ontwikkelen van raadsleden. Het budget mag niet uitgegeven worden aan partijpolitieke scholing.
> Meer weten? Bekijk de video als raadslid raak je nooit uitgeleerd.

Inspiratie

Je kunt als raadslid en als raad op verschillende manieren leren en ontwikkelen. Waar heb je collectief en persoonlijk behoefte aan? Ga het gesprek aan en bespreek deze leerwensen, minstens een keer per jaar, met je eigen raad. Zie de opleidingengids van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden voor tips.

Aanbod

Verschillende organisaties binnen en buiten je gemeente kunnen je helpen om te leren en ontwikkelen:

- Griffie
- Politieke partijen
- Nederlandse vereniging voor Raadsleden
- Kennispunt Lokale Politieke Partijen

Waar sta ik nu?

Doe de competentiescan en zie waar de ontwikkelingsmogelijkheden liggen. De uitslag van de test wijst uit welke trainingen en cursussen handig zijn om te volgen.

Stappenplan

Hoe organiseer ik een persoonlijk opleidingsbudget? Zo heeft de gemeente de Wolden het gedaan.

1. Ga na bij jezelf en bespreek in je fractie waar je behoefte aan hebt.
2. Bespreek in de raad en met je griffie de mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling en hoeveel budget de raad kan vrij maken.
3. Leg het vast! Zie op pagina 16 van de programmabegroting van de gemeente De Wolden hoe zij dit heeft gedaan.

Goede voorbeelden

Gemeente Almere: De griffie van de gemeente Almere integreert waar mogelijk het leren in het werk. Zij doet dit onder meer door het linken van relevante modulen uit de digitale leeromgeving aan onderwerpen op de raadsagenda.

Gemeente Zuidplas:
De gemeente Zuidplas is op basis van een quick scan lokale democratie en een competentiescan aan de slag gegaan met leren en ontwikkelen. Zij hebben hiervoor een raadswerkgroep ingericht die als start van het professionaliseringstraject onder andere een flyer voor de collega-raadsleden heeft gemaakt.

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk: Elk jaar heeft deze gemeente een tweedaagse brainstormsessie over het leren en ontwikkelen van de raad. In deze sessies volgen zij workshops en gaan ze het goede gesprek met elkaar aan. Meer weten? Klik hier.

Gelijk zelf aan de slag?

> Maak je eigen ontwikkelplan voor:

1. Jezelf
2. Je fractie
3. De raad

Vergoeding en politiek verlof

Waar heb je recht op?

> Als raadslid heb je recht op een maandelijkse vergoeding voor alle werkzaamheden die verbonden zijn aan het raadslidmaatschap.
> Daarnaast krijg je als lid van een vertrouwenscommissie, onderzoekscommissie, overige bijzondere commissies, voor de uitoefening van een rekenkamerfunctie of als fractievoorzitter een extra toelage.
> Ook krijg je als raadslid een maandelijkse onkostenvergoeding.
> Als je in loondienst bent, heb je als raadslid mogelijk recht op politiek verlof.
> Meer weten? Kijk dan op de website van politieke ambtsdragers.

Maandelijkse vergoeding

De vergoeding is afhankelijk van de grootte van de gemeente.

Inwoners-klasse	Aantal inwoners		Hoogte vergoeding
1-4	tot en met 40.000	€	1.018,29
5	40.001 – 60.000	€	1.324,40
6	60.001 – 100.000	€	1.549,75
7	100.001 – 150.000	€	1.759,46
8	150.001 – 375.000	€	2.049,73
9	375.001 of meer	€	2.495,45

Onkostenvergoeding

> Als raadslid ontvang je een maandelijkse onkostenvergoeding voor voorzieningen die niet zuiver functioneel zijn, noch zuiver privé.
De hoogte van de onkostenvergoeding is gebaseerd op gemiddelde uitgaven en wordt vastgelegd in de rechtspositiebesluiten.

> De vaste onkostenvergoeding is bedoeld voor:
• Representatie • Vakliteratuur • Excursies • Bureaukosten • Contributies en lidmaatschappen • Zakelijke giften.

> Voorbeelden voor kosten die voor eigen rekening blijven:
• Individuele consumpties buiten de werkplek • Fooi in Nederland • Verjaardagsgebak, attenties en cadeaus voor naaste collega's • Gelegenheidskleding, huur en reiniging van kleding en uitgaven voor persoonlijke verzorging • Activiteiten van partijgenootschappelijke aard • Abonnementen op kranten en vakliteratuur die thuis worden ontvangen • Representatieve aanpassingen aan de eigen woning en representatieve ontvangsten thuis.

Meer weten?

Zie hoofdstuk 5 van de 'Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers'.

Politiek verlof

> Politiek verlof kan worden gebruikt om je functie als raadslid uit te kunnen oefenen.
> Elk raadslid in loondienst bij een werkgever heeft een wettelijk recht op politiek verlof voor het bijwonen van de raads- en commissievergaderingen.
> Politiek verlof heeft invloed op je dagelijkse werk. Bespreek daarom de consequenties van het raadslidmaatschap goed met je werkgever.
> Een brief aan je werkgever kan je hierbij helpen. Deze brief is al verstuurd door gemeenten bij de herverdelingsverkiezingen van 2018 en bij de Provinciale Statenverkiezingen van 2019.
> Zie hier tips voor verlof.

Wist je dat?

> Gemeenteraden hebben de mogelijkheid een pensioenvergoeding voor gemeenteraadsleden in te voeren. Is dit nog niet zo in je eigen gemeente? Bespreek dan eens met je eigen gemeenteraad en met je griffie wat hiervoor de mogelijkheden zijn.

Collega-raadsleden en regionale netwerken

Collega-raadsleden

Als raadslid kun je voor inhoudelijke vragen altijd te rade gaan bij je collega-raadsleden. Dit hoeft niet altijd een collega binnen je fractie te zijn.

> Vraag collega's om hulp bij procedures die je niet vaak tegenkomt, zoals het opstellen van een initiatief raadsvoorstel.

> Ook kunnen collega's ondersteuning bieden bij het organiseren van ambtelijke bijstand. De griffie kan je hier ook goed bij ondersteunen.

Wist je dat

Als raad heb je de bevoegdheid tot het instellen van en controle op verbonden partijen. Zo kan je als raad onderzoek doen naar de verzelfstandiging en samenwerking van de gemeente. Zie ook de handreiking verzelfstandiging en samenwerking.

Regionale netwerken

Collega-raadsleden uit omringende gemeenten worden geconfronteerd met dezelfde vraagstukken als jij. Praat met elkaar. Regionale samenwerking kan een oplossing zijn.

> Bouw via de regionale afdelingen van je politieke partij een netwerk op.

> Ga als gemeenteraad op werkbezoek bij de raad van een andere gemeente. Dit levert vaak waardevolle inzichten op. Lees het verslag van de gemeenteraad van Almere over hun ervaringen met studiereizen naar andere gemeenten.

> Bezoek gezamenlijke informatieavonden van gemeenteraden in de regio over een regionale opgave. Deze bijeenkomsten zijn niet alleen informatief, maar bieden ook een kans om een netwerk in de regio op te bouwen.

> Vraag de griffie om hulp bij regionale samenwerking. Griffiers zijn verenigd in een griffierskring en hierin bespreken zij voor hen belangrijke ontwikkelingen en delen ze kennis met elkaar. De griffier kan je vanuit deze griffierskring helpen in contact te komen met andere raadsleden met overeenkomstige behoeften.

Aanbod

Regionale netwerken kunnen een zegen maar ook een last zijn. Volg trainingen die je helpen om grip te krijgen op regionale samenwerking/regionale netwerken.

Bekijk hier de handreiking 'Grip op regionale samenwerking'.

Meer weten?

Meer weten over regionale samenwerking en het belang van het opbouwen van een netwerk in de regio? Lees het essay 'Raad in de regio' van de griffier van de gemeente Almere uit 2018.

Klik hier voor het essay 'Raad in de regio'.

Inwoners/achterban

Inwoners als hulpbron

Je hoeft het als raadslid niet allemaal alleen te doen. Inwoners en je eigen achterban kunnen je helpen bij het uitoefenen van je taken als raadslid.

> Burgerraadsleden zijn inwoners die ook lid zijn van een fractie en taken kunnen overnemen. Zij kunnen de fractie vertegenwoordigen tijdens werkbezoeken, deelnemen aan commissies en helpen bij de voorbereiding van vergaderingen. Dit kan de werkdruk verlagen en zorgen voor meer balans in je werkzaamheden.

> Ook je eigen achterban kan helpen. De achterban kan de zichtbaarheid van de fractie/partij vergroten en kan je voeden met signalen uit de maatschappij en je zo van informatie voorzien. Hierdoor kun je je als raadslid bijvoorbeeld beter voorbereiden op een debat in de raad. Investeer daarom goed in de relatie met de leden van je achterban en maak tijd voor ze vrij. Op de lange termijn kun je hierdoor juist tijd overhouden.

> Georganiseerde verbanden van actieve bewoners kunnen je ook ondersteunen. Zo gaan veel raadsleden in gesprek met cliëntenraden van zorginstellingen of een vereniging van huiseigenaren. Dit zijn groepen burgers die veel weten van een bepaald beleidsthema en kunnen je zo op een laagdrempelige manier van informatie voorzien.

Tips

1

Thematische werkgroepen kunnen je helpen bij het voorbereiden van inhoudelijke besprekingen over een bepaald thema. Zo bespaar je tijd in de voorbereiding.

2

Bewonersinitiatieven kunnen uitvoeringstaken overnemen van de gemeente. Kijk eens of zij ook mee kunnen denken en helpen met initiatieven die jij zelf wilt uitvoeren.

Media

Belang

> Lokale media zijn van belang voor het functioneren van de lokale democratie. Zeker nu je als gemeente meer taken hebt en de komende jaren voor een aantal grote uitdagingen staat.
Voldoende onafhankelijke en kritische media zijn nodig om burgers te informeren over wat er in hun straten, wijken en steden gebeurt.
Ook hebben zij een waakhondfunctie en faciliteren zij het debat over lokale vraagstukken. Een artikel of een blog kan aanleiding geven om vragen te stellen over de gemeentelijke taakuitvoering.

Vormen van lokale nieuwsvoorziening

> Alle middelen om lokaal nieuws en informatie over te brengen kunnen als een vorm van nieuwsvoorziening gezien worden.
Denk aan de meer gevestigde mediakanalen zoals lokale publieke omroepen, lokale kranten en radio, maar ook nieuwere vormen van media zoals bloggers, vloggers, burgerjournalisten en social mediaplatforms.

Tips en trucs voor social media

Via social media kun je gemakkelijk je inwoners benaderen en nieuwe doelgroepen aanspreken. Handig gebruikmaken van social media is hierbij van belang. Bekijk hier de do's en dont's.

Communicatie als raadslid

> Als raadslid kun je op verschillende manieren bijdragen aan de lokale en regionale nieuws- en informatievoorziening.
Als gemeenteraad heb je de mogelijkheid om een eigen communicatieplan op te stellen. De afdeling communicatie van de gemeente en de griffie kan je hierbij helpen.
Daarnaast kan de raad ervoor kiezen raadsvergaderingen live uit te zenden en burgers de mogelijkheid te geven live te reageren.
Tot slot kun je zelf of namens je fractie via social media of de gedrukte media interactie met je inwoners zoeken.

Hoe is het gesteld met de media-voorzieningen in jouw gemeente?

Doe de test in de handreiking media voor raadsleden!

Goede voorbeelden

> Social media zijn een goede manier om in contact te blijven met burgers, ook in crisistijd. Benut ze daarom goed. Burgemeester Pieter Heiliegers en wethouder Ria Zijlstra van de gemeente Uithoorn deden dit door kinderen een open brief te schrijven over de coronacrisis om zo hun zorgen weg te nemen.

> Het stimuleren van lokale media komt de kwaliteit van de journalistiek ten goede. Ga bij jezelf en de raad na wat jullie voor de lokale media kunnen betekenen. Een goed voorbeeld is de gemeente Leiden waar er een Leids Mediafonds voor de lokale journalistiek is opgericht.

Meer weten?

In de handreiking media voor raadsleden vind je veel praktische tips, trucs en tools.

Kennis en data

Waarvoor gebruik je kennis en data?

Als raadslid heb je soms specifieke kennis of data nodig voor bijvoorbeeld het maken van een initiatiefvoorstel of voor je controlerende taken.

Aanbod binnen je eigen gemeente

Veel gemeenten hebben zelf een afdeling of ambtenaren die onderzoek doen en kennis en data verzamelen. Zij hebben vaak inzicht in specifieke kennis en data over je eigen gemeente, die je goed kunt gebruiken in het raadswerk.

Tip: vraag aan je griffier wie binnen de gemeente met kennis en data bezig is en op welke manier je deze functionaris kunt benaderen. Zie voor meer informatie de pagina ambtelijke bijstand.

Tips en trucs

Vraag je griffier om na te vragen bij de aanbieder van het raadsinformatiesysteem in jouw gemeente hoe je relevante kennis en data kunt koppelen aan de vergaderpunten van de gemeenteraad.

Aanbod voor alle gemeenten

Verschillende kennisinstellingen verzamelen specifieke data over je gemeente, wat kan helpen bij je raadswerk.

> Zo is er de Leefbarometer. Deze barometer monitort de leefbaarheid in alle bewoonde wijken, buurten en straten in Nederland.

> De VNG heeft de website waarstaatjegemeente.nl. Hier vind je specifieke cijfers voor jouw gemeente over verschillende beleidsthema's.

Kennisbank Openbaar Bestuur

> De Kennisbank Openbaar Bestuur is de vindplaats voor kennis, informatie en data op het gebied van het openbaar bestuur.
Je vindt er feiten, cijfers en rapportages van onderzoeken die universiteiten, kennisinstellingen en onderzoeksbureaus uitvoeren in opdracht van het ministerie van BZK. Je vindt er ook het tweejaarlijks trendrapport Staat van het Bestuur, dat een groot aantal feiten en cijfers over het openbaar bestuur in Nederland bevat. Deze kennis wordt verzameld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Kennisinstellingen

Nederland kent een aantal landelijke kennisinstellingen. Deze instellingen kunnen je van relevante informatie voorzien en je zo verder helpen met je raadswerk.

- Centraal Bureau voor de Statistiek
- Sociaal en Cultureel Planbureau
- Planbureau voor de Leefomgeving

Goede voorbeelden

> Vertegenwoordigers van de gemeentelijke onderzoeksbureaus van de vijf grote steden komen geregeld bij elkaar voor een gezamenlijke ontwikkelagenda. Zij bespreken ook met elkaar hoe data en kennis gemeenteraadsleden kan helpen. Meer weten? Lees het artikel van Democratie in Actie.

> De gemeenteraad van Amsterdam heeft een budget speciaal voor onderzoek vrijgemaakt. De onderzoeken gaan altijd over door het college of de burgemeester gevoerde beleid en het budget is voornamelijk bestemd voor raadsenquêtes, maar kan ook aangewend worden voor second opinion-onderzoeken, of voor onderwerpen waar nog niet eerder onderzoek naar is gedaan. Een meerderheid van de raad moet instemmen met het onderzoek.

Politieke partijen

Hoe kan je politieke partij je helpen

> Het is belangrijk om als raadslid jezelf te ontwikkelen en te leren. Je politieke partij kan je hierbij helpen.

> Veel politieke partijen hebben een bestuurders-vereniging die activiteiten omtrent scholing en vorming organiseert voor haar leden.

> Ook hebben verschillende politieke partijen een opleidingsinstituut voor hun leden. Volg relevante trainingen, workshops of lezingen en haal meer uit je raadslidmaatschap!

> Kijk voor het precieze aanbod op de website van je eigen politieke partij.

Wist je dat

Het Netwerk Politieke Opleiders is een samenwerking tussen verschillende politieke partijen op het gebied van kennisdeling.

Landelijk netwerk

> Het netwerk binnen je politieke partij kan je ondersteunen en stimuleren bij de werkzaamheden in de raad.

> Raadpleeg bijvoorbeeld een Tweede Kamerlid over een probleem waar je tegenaan loopt. Of stap naar de Statenleden van je partij.

> Ook kun je contact opnemen met collega-raadsleden uit andere gemeenten. Waar lopen zij tegenaan in hun eigen gemeente en welke lessen kun je daaruit trekken?

Meer weten?

Bekijk het filmpje ‘als raadslid raak je nooit uitgeleerd’ van het Netwerk Politieke Opleiders.

Format voor tijdsbesteding

> Wil je graag leren en ontwikkelen maar weet je niet waar je de tijd vandaan moet halen? Reflecteer op hoe jij je tijd besteedt en zou willen besteden als raadslid via het format ‘de efficiënte volksvertegenwoordiger’.

Ideale situatie

Vul in de onderstaande tabel het aantal uren per week in die je tijdens een standaardweek zou willen besteden aan genoemde activiteiten.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za	Zo	Totaal
Lezen van stukken								
Vergaderen								
Schrijven van moties/ amendementen/bijdragen								
Campagne voeren								
Werkbezoeken								
In gesprek met inwoners								
Reflecteren								
Scholing								
Social media								
Media								
Partijgerelateerd								
Overig								

Tel de uren bij elkaar op en zet deze neer onder het kopje ‘Totaal’. Wat valt je op als je naar deze tijdsverdeling kijkt? Op welke punten zie jij een verschil met de huidige manier waarop jij de tijd verdeelt?

Kennispunt Lokale Politieke Partijen

Wat is het Kennispunt Lokale Politieke Partijen?

> Het Kennispunt Lokale Politieke Partijen biedt een politiek neutrale ondersteuningsstructuur aan lokale en regionale politieke partijen die geen gebruik kunnen maken van een landelijk partijbureau.

Hierbij richten ze zich primair op het versterken van deze lokale en regionale politieke partijen.

Trainingen

> Het Kennispunt Lokale Politieke Partijen biedt gratis trainingen aan in alle regio's.

Deze trainingen gaan onder andere over permanente campagne, ledenwerving, online communicatie, besturen en spreken in het openbaar.

Hierdoor kun je als lokale of regionale partij investeren in de professionalisering van de partij.

De trainingen versterken je netwerk en je wisselt ervaring en kennis uit met andere lokale politieke partijen.

Aanbod

www.lokalepolitiekepartijen.nl

Een **informatieve website** met informatie over het oprichten van een politieke partij, de organisatie van een partij, campagnes en informatie voor gekozen en benoemde bestuurders.

Dossiers over actuele thema's zoals inburgering, lokale media en de omgevingswet

Online modules over bijvoorbeeld het werven van kandidaten, fusies en functioneringsgesprekken.

Op de hoogte blijven? Elke drie weken brengt het Kennispunt een **nieuwsbrief** uit met informatie over nieuwe trainingen, modules en dossiers.

Vind het Kennispunt ook via Social Media!

@KennisPolitiek

www.facebook.com/KennispuntLokalePolitiekePartijen

Module 4-jaarcyclus bestuur

> Elke lokale partij heeft een 4-jaarcyclus, van verkiezing naar verkiezing. Wat plan je wanneer in?
Hiervoor biedt het Kennispunt verschillende relevante trainingen en modules aan.

Klik op de nummers 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 voor de bijbehorende training of module.

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Wat doet de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden?

> De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is de belangenvereniging van en voor raadsleden. De vereniging stelt zich ten doel om raadsleden en gemeenteraden sterk en krachtig in positie te krijgen onder het motto “een sterke raad doet er toe”.
> De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden behartigt de belangen van raadsleden bij ministeries, de Tweede Kamer en VNG.
> Bij geschillen kan de vereniging een ombudsfunctie hebben.
> Ook is er een vertrouwenspersoon bij gevallen van grensoverschrijdend gedrag.
> De vereniging doet daarnaast onderzoek naar het werkveld en de knelpunten van Raadsleden.
> En biedt ondersteuning op de werkgeversfunctie van de raad.
> Het ministerie heeft, in samenwerking met verschillende belangenverenigingen waaronder de Nederlandse vereniging voor Raadsleden, een adequaat en eigentijds inwerkprogramma en ondersteuningsaanbod om de positie van raadsleden te versterken.

Word lid!

Ongeveer de helft van de raadsleden is lid. Profiteer van de belangenbehartiging en de ondersteuning van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Lid worden kan zowel individueel als collectief als gemeenteraad. **Aanmelden** kan via info@raadsleden.nl

Aanbod

- Een (gratis) online leerportaal met online cursussen, digitale modules, korte filmpjes, animaties, stappenplannen en tips.
- Verdiepende bijeenkomsten voor kennis over actuele onderwerpen zoals de omgevingswet of gemeentefinanciën.
- Raadsacademies voor training op vaardigheden.
- Direct contact met raadsleden uit andere gemeenten en regionale netwerkbijeekomsten.
- Leerzame video’s over uiteenlopende onderwerpen.

Juridische FAQ

Alle vragen en antwoorden over juridische kwesties waar je als raadslid mee te maken kunt krijgen staan in de juridische FAQ.

Advies bij bedreiging en intimidatie

> Helaas kun je als raadslid te maken krijgen met bedreigingen of intimidatie. Om dit te proberen te voorkomen en te kunnen handelen als het toch gebeurt heeft de Vereniging voor Raadsleden een advies opgesteld:

Preventief

> Houd bij waar en bij wie uw adresgegevens bekend zijn.
> Denk na over welke persoonlijke informatie u op social media plaatst.
> Beveilig uw digitale informatie adequaat en voer regelmatig updates uit.

Bij incidenten

> Meld kleine incidenten altijd bij de griffier.
> Meld grotere incidenten bij de burgemeester.
> Neem elke bedreiging serieus, ook al lijkt het slechts een opwelling van een boze inwoner.
> Stel bij acute dreiging altijd eerst de politie op de hoogte.

Zie ook de Toolkit Democratische weerbaarheid

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Wat is de VNG?

> De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is een vereniging van, voor en door gemeenten.

> De VNG kan je helpen bij beleidsinhoudelijke vraagstukken. Zo kun je vragen stellen voor informatie op maat en heeft de VNG veel informatie beschikbaar in de vorm van handreikingen, modelverordeningen en ledenbrieven. Lees op de website informatie over alle beleidsonderwerpen.

> Ook behartigt de VNG de belangen van de gemeenten bij de nationale overheid. Hiervoor heeft ze diverse commissies, waaronder een adviserende commissie van raadsleden en griffiers. Zij kunnen onderwerpen die spelen binnen gemeenten agenderen en bespreekbaar maken binnen de VNG.

> Daarnaast kun je bij de VNG terecht voor informatie en vragen over de rechtspositie van raadsleden .

Aanbod

> De VNG biedt, in samenwerking met de Nederlandse vereniging voor Raadsleden, workshops en trainingen aan voor raadsleden. Zo is er bijvoorbeeld de 'raad op zaterdag'. Een dag vol trainingen en workshops over actuele onderwerpen voor raadsleden. Houd hiervoor de evenementenkalender van de VNG in de gaten.

> Ook is er de VNG Raadsledennieuwsbrief. Een maandelijkse nieuwsbrief vol met interessante informatie voor raadsleden.

> Daarnaast vind je op de YouTube-pagina van de VNG tal van filmpjes met tips en trucs voor raadsleden.

Klantcontactcentrum

> De VNG heeft een eigen klantcontactcentrum waar je als gemeenteraadslid al je praktische en beleidsinhoudelijke vragen kunt stellen.

> Je kunt het klantcontactcentrum bereiken via 070-373 8393 of info@vng.nl

Social media

Je vindt de VNG ook via social media:

Twitter

Facebook

LinkedIn

YouTube

Bekijk op de website nog meer specifieke social media-accounts van de VNG.

Huis van gemeenten

> De VNG kan gezien worden als het huis van gemeenten. Zo huisvest de VNG onder andere:
de Nederlandse Vereniging voor Griffiers
en
de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.
Hierdoor heeft de VNG een breed netwerk van partners waarmee zij samenwerkt.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Wat doet het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> De hoofdtaken van het ministerie van BZK zijn het bevorderen van de democratische rechtsstaat, slagvaardig bestuur, zorg voor betaalbare woningen en een goede leefomgeving.

> Sinds 2017 behoort ook de ruimtelijke ontwikkeling tot het taakveld van BZK. Met Koninkrijksrelaties worden de relaties tussen de vier landen van het Koninkrijk bedoeld, namelijk Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Social media

Je vindt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ook via social media:

Twitter

LinkedIn

Wat doet het ministerie voor raadsleden?

> Het ministerie zorgt voor de benoemingen van burgemeesters en voor de regeling van de rechtspositie van bestuurders en volksvertegenwoordigers.

> Voor politieke ambtsdragers, en dus ook voor raadsleden, is er een informatieve webpagina waar informatie staat over wat het ministerie doet aan de duurzame versterking van het politieke ambt.

> Ook heeft het ministerie een helpdesk voor politieke ambtsdragers en professionals ingericht. Al je vragen over je rechtspositie kan je per mail sturen naar postbus: helpdeskpa@minbzk.nl

> Het ministerie stimuleert de versterking en vernieuwing van de lokale democratie. Zo investeert het ministerie in een adequaat en eigentijds inwerkprogramma en ondersteuningsaanbod voor raadsleden.
Een speciaal op raadsleden gericht aanbod vind je op www.lokale-democratie.nl/raadsleden
Wordt op de hoogte gehouden van het aanbod via Twitter:
twitter.com/lok_dem
en Linkedin:
linkedin.com/company/democratie-in-actie/

Integriteit en ondermijning

> Ook als gemeenteraadslid kun je geconfronteerd worden met ongewenste dwang van buitenaf. Misschien vraag je je weleens af of een bepaalde handeling integer is. Het ministerie biedt hiervoor handvatten via het Netwerk Weerbaar Bestuur. Zo is er een handreiking integriteitstoetsing en een en een leidraad veilig bestuur die je van informatie kan voorzien.